

Sygn. akt III AUa 452/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 marca 2016 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w G.

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Alicja Podlewska
Sędziowie:	SSA Bożena Grubba SSA Maria Salańska - Szumakowicz (spr.)
Protokolant:	stażysta Sylwia Gruba

po rozpoznaniu w dniu 11 marca 2016 r. w Gdańsku

sprawy J. S.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w E.

od wyroku Sądu Okręgowego w Elblągu- IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 22 grudnia 2014 r.,
sygn. akt IV U 517/14

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

SSA Bożena Grubba SSA Alicja Podlewska SSA Maria Salańska - Szumakowicz

Sygn. akt III AUa 452/15

UZASADNIENIE

Zaskarżoną decyzją Zakładu Ubezpieczeń Społecznych odmówił J. S. prawa do emerytury, ze względu na brak udokumentowania 25-letniego okresu składkowego. ZUS przyjął za udowodniony na dzień 01.01.1990r., łączny okres składkowy i nieskładkowy w wymiarze 23 lata, 4 miesiące i 16 dni.

Skarżący w odwołaniu podniósł, że wbrew ustaleniom organu rentowego legitymuje się wymaganym łącznym stażem pracy w wymiarze 25 lat.

Organ rentowy w odpowiedzi na odwołanie wniósł o jego oddalenie i powielił argumentację z zaskarżonej decyzji, wskazując, iż nie kwestionowano pozostałych przesłanek wnioskowanego prawa.

W trakcie procesu wnioskodawca domagał się zaliczenia do ogólnego stażu ubezpieczenia okresów pracy w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w K. przed 08 lipca 1976r., w charakterze pracownika dochodzącego.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy zmienił decyzję organu rentowego w ten sposób, że przyznał J. S. prawo do emerytury od dnia (...) (pkt 1.) i nie stwierdził odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (pkt 2.). Rozstrzygnięcie Sąd I instancji oparł o następujące ustalenia faktyczne oraz rozważania prawne:

Skarżący urodził się w dniu (...), w dniu (...) ukończył 60 lat. Wnioskodawca ukończył Szkołę Podstawową w B. w 1970r., w systemie nauczania ośmiu klas. Po ukończeniu szkoły podstawowej, skarżący, z uwagi na sytuację materialną rodziców, nie kontynuował edukacji i podjął pracę w celach zarobkowych. Wnioskodawca wykonywał prace w charakterze pracownika dochodzącego na rzecz Państwowego Gospodarstwa Rolnego w K.. Wnioskodawca tego rodzaju prace wykonywał w 1970r. (czerwiec i październik), 1971r. (styczeń, luty, kwiecień, maj, sierpień, październik, grudzień), 1972r. (styczeń, luty, marzec, kwiecień, czerwiec, sierpień, wrzesień, październik, listopad, grudzień), 1973r. (styczeń, luty, marzec, maj, czerwiec, listopad, grudzień) i 1974r. (styczeń, luty, marzec, kwiecień). Praca skarżącego w tych okresach polegała na wykonywaniu prac polowych w związku z uprawami zbóż, ziemniaków, buraków oraz w magazynach, suszarniach, warsztatach mechanicznych, a także przy chowie zwierząt. Prace te wykonywane były co do zasady w wymiarze zbliżonym do pełnego wymiaru czasu pracy, tj. przez 8 godzin dziennie, przy czym zdarzała się praca w rozmiarze 6-7 godzin, a z kolei w okresach żniw czy wykopków (intensywnych, całodziennych prac) – powyżej 8 godzin, w tym w dni wolne. W okresie od dnia 09 lipca 1973r. do dnia 07 listopada 1973r. wnioskodawca pracował w pełnym wymiarze czasu w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w P., zajmując stanowisko traktorzysty. W okresie od dnia 26 kwietnia 1974r., do dnia 12 kwietnia 1976r. odbył zasadniczą służbę wojskową. W okresie od dnia 08 lipca 1976r. do dnia 31 października 1992r. wnioskodawca był zatrudniony w pełnym wymiarze czasu pracy w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w K., jako traktorzysta.

W okresach od dnia 03 listopada 1992r. do dnia 02 listopada 1993r., od dnia 02 października 1994r. do dnia 01 października 1995r., od dnia 03 grudnia 1996r. do dnia 13 lipca 1997r. i od dnia 17 października 1997r. do dnia 05 września 1998r. wnioskodawcy przysługiwało prawo do zasiłku dla bezrobotnych. W okresie od dnia 01 kwietnia 1994r. do dnia 30 września 1994r. skarżący pracował w Urzędzie Miasta i Gminy P., jako pracownik fizyczny robót publicznych. Następnym pracodawcą skarżącego było Gospodarstwo Rolne (...), gdzie pracował pomiędzy 01 czerwca 1996r., a 30 listopada 1996r. w charakterze pracownika fizycznego. W okresie od dnia 14 lipca 1997r. do dnia 13 sierpnia 1997r. wnioskodawca pracował w Nadleśnictwie O. jako robotnik publiczny. Następnie, tj. od dnia 14 sierpnia 1997r. do dnia 15 października 1997r., skarżący był zatrudniony w Gospodarstwie (...) w K. na stanowisku pracownika fizycznego. Wnioskodawca nie miał innych okresów składkowych i nieskładkowych przed 1999r.

W ocenie Sądu odwołanie skarżącego zasługiwało na uwzględnienie. Skarżący spełnił kryterium ukończenia 60. roku życia i wymaganego na dzień 01 stycznia 1999r. okresu 15 lat pracy w warunkach szczególnych. Nie twierdzi się też, aby był on członkiem otwartego funduszu emerytalnego. Przeczył natomiast pozwany, aby na dzień 01 stycznia 1999r. wnioskodawca legitymował się łącznym stażem ubezpieczeniowym w wymiarze 25 lat, przy czym podkreślić należy, że organ rentowy ostatecznie nie kwestionował zgromadzonego materiału dowodowego, w tym informacji Agencji Nieruchomości Rolnych Oddział Terenowy w O. (k. 56-57) i zeznań świadków. Sąd I instancji podkreślił, że za udowodnione już na etapie postępowania administracyjnego okresy składkowe i nieskładkowe sprzed 1999r. dawały wnioskodawcy staż ubezpieczeniowy wynoszący łącznie 23 lata 4 miesiące i 17 dni, wobec czego wystarczającym było udowodnienie przez wnioskodawcę pracy w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w K. w charakterze pracownika dochodzącego w wymiarze odpowiadającym przynajmniej połowie etatu przez okres 1 roku, 7 m-cy i 13 dni.

Odnośnie okresu pracy wnioskodawcy w zakładzie PGR w K., wykonywanej po ukończeniu 15 lat życia, należy przywołać art. 6 ust. 2 pkt 1 ppkt a) ustawy emerytalnej, który stanowi, że za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991r. okresy, za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne albo, za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne, w tym okresy zatrudnienia po ukończeniu 15 lat życia na obszarze Państwa Polskiego - w wymiarze nie niższym niż połowa pełnego wymiaru

czasu pracy, jeżeli w tych okresach pracownik pobierał wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego: chorobowy, macierzyński lub opiekuńczy albo rentę chorobową. W praktyce, skoro nie jest znany wymiar godzin pracy za poszczególne miesiące, podstawa do uwzględnienia danego miesiąca jako okresu składkowego w stażu skarżącego zachodziła za te miesiące, za które wynagrodzenie było nie niższe, niż połowa wynagrodzenia minimalnego. Okoliczności takiej właśnie pracy, tj. po ukończeniu 15 lat życia na obszarze Państwa Polskiego – w wymiarze nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy z wypłaceniem wynagrodzenia i opłaceniem z tego tytułu składki na ubezpieczenie społeczne, znalazły potwierdzenie w istocie spójnych wyjaśnieniach wnioskodawcy i świadków K. S. i I. Z.. W ocenie Sądu I instancji rozbieżności, co do częstości, godzin i charakteru pracy są oczywiste w świetle odległości czasowej omawianych zdarzeń. Szczegółowo wymiar pracy Sąd Okręgowy mógł ocenić na podstawie informacji udzielonej przez Agencję Nieruchomości Rolnych Oddział Terenowy w O. (k. 56-57), przy czym należy zaznaczyć, że informacja ta mogła być przydatna tylko za okres do dnia 25 kwietnia 1974r., tj. za okres sprzed rozpoczęcia przez wnioskodawcę zasadniczej służby wojskowej. Za okresy późniejsze informacja dotyczy z pewnością innej osoby, zapewne ojca wnioskodawcy – również J. S.. O tym, że za okresy sprzed służby wojskowej informacja ANR dotyczy skarżącego przekonuje to, że z jednej strony koresponduje z datą ukończenia nauki w szkole podstawowej w 1970r., z drugiej – nie uwzględnia okresu pracy w PGR P. od lipca do początku listopada 1973r. Analiza informacji ANR prowadzi do wniosku, że wynagrodzenie przekraczające połowę wynagrodzenia minimalnego, wynoszącego wówczas 1.000zł, wnioskodawca uzyskał w październiku 1970r. (1 miesiąc), w styczniu, kwietniu, maju, sierpniu, październiku i grudniu 1971r. (6 miesięcy), w styczniu, lutym, marcu, kwietniu, czerwcu, sierpniu, wrześniu, październiku, listopadzie i grudniu 1972r. (10 miesięcy), w styczniu, lutym, marcu, maju, czerwcu, listopadzie i grudniu 1973r. (7 miesięcy) oraz w styczniu, lutym i kwietniu 1974r. (3 miesiące), co razem stanowi 27 miesięcy, od których należy odjąć 9 dni listopada 1973r. (końcowy okres pracy w PGR P.) i 5 ostatnich dni kwietnia 1974r. (początek zasadniczej służby wojskowej). W ten sposób do okresów składkowych i nieskładkowych sprzed 1999r. udowodnionych już w postępowaniu administracyjnym, należy dodać ponad 2 lata, co łącznie daje wymagany staż 25 lat.

Apelację od wyroku Sądu I instancji wywiódł organ rentowy zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości, zarzucając mu:

1. Naruszenie prawa materialnego poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, w szczególności art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych poprzez przyjęcie, że wnioskodawca legitymuje się 25-letnim okresem składkowym i nieskładkowym;
2. Naruszenie prawa procesowego, w szczególności – art. 233 § 1 k.p.c., poprzez niewyjaśnienie wszystkich okoliczności niezbędnych do rozstrzygnięcia sprawy, w tym okresów zatrudnienia w latach: od 1970r. do 1974r., jako okresów składkowych.

Organ rentowy wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

ZUS uzasadniał, iż Sąd I instancji oparł swoje rozstrzygnięcie przede wszystkim na zaświadczeniu ANR OT O. z dnia 09 grudnia 2014 roku, przyznając jednocześnie, iż tylko za okres do kwietnia 1974 można uznać ten dokument za wiarygodny. W ocenie organu rentowego treść tego dokumentu w całości jest nieprawidłowa i można przypuszczać, iż w znaczącej mierze dotyczy nie, skarżącego, a jego ojca, który nosił również to samo imię. Nie tylko, bowiem wątpliwości wskazane przez Sąd I instancji zaprzeczają wiarygodności tegoż dokumentu w odniesieniu do ubezpieczonego, ale również fakt, iż w zaświadczeniu zawarte są informacje o wypłatach z funduszu premiewego za cały okres, co nie mogło dotyczyć pracownika pracującego dorywczo. Ponadto zestawienie rzekomych prac skarżącego z wykazem prac znajdującym się w aktach osobowych świadka K. S. (starszej o rok siostry ubezpieczonego) za ten sam okres prowadzi do wniosku, iż osiągnięcie wynagrodzenia w kwotach z wykazu, wymagałoby od skarżącego po ok. 200 godzin miesięcznie i to w miesiącach zimowych, gdzie nie było prac sezonowych a czas jego pracy przekraczałby dozwolone normy wynikające z art. 13 ust. 2 ustawy z dnia 02 lipca 1958r., o nauce zawodu, przyuczeniu do określonej oraz warunkach zatrudnienia młodocianych w zakładach pracy i wstępnym stażu pracy. Zaniechanie przez Sąd skonfrontowania powyższego wykazu chociażby z aktami osobowymi ojca skarżącego uniemożliwia w ocenie organu

rentowego przyjęcie za wiarygodny powyższy dokument. W tych okolicznościach nie sposób przyjąć, aby ubezpieczony udowodnił, iż w okresie od czerwca 1970 roku do 08 lipca 1973 roku był zatrudniony przy pracach sezonowych we wskazanych miesiącach, pracując, co najmniej w wymiarze odpowiadającym połowie pełnego wymiaru czasu pracy, a co za tym idzie, aby legitymował się, co najmniej 25 – letnim okresem składkowym i nieskładkowym wymaganym do nabycia prawa do emerytury w obniżonym wieku.

Sąd Apelacyjny dostrzegając potrzebę uzupełnienia materiału dowodowego zwrócił się do Agencji Nieruchomości Rolnych Oddziału Terenowego w O. o nadesłanie informacji, czy w latach 1970-1976 zatrudnionych było w Państwowym Gospodarstwie Rolnym K. dwóch pracowników o imieniu i nazwisku J. S. (w tym jeden ur. (...)), a jeśli tak, to, na jakiej podstawie ustalono, że J. S. ur. (...), w okresie od kwietnia 1974r., do kwietnia 1976r., otrzymywał wynagrodzenie w kwotach wymienionych w piśmie wystawionym przez Agencję w dniu 09.12.2014r., skoro w tym samym okresie pełnił on zasadniczą służbę wojskową, co jest potwierdzone w książeczce wojskowej. Jeżeli podstawą powyższych danych tj. kwot wynagrodzenia były listy płac Sąd prosił o nadesłanie ich kserokopii (wszystkich za okres 1970-1976).

Pismem z dnia 24 marca 2015 roku ANR przesłała do Sądu odwoławczego kopie listy płac za lata 1970-1976. Ponadto Agencja poinformowała, iż w zbiorze dokumentacji aktowej byłego PGR K. znajdują się tylko akta osobowe J. S. syna J. ur. (...), oraz na listach płac z lat 1970-1976 występuje tylko jedna osoba o imieniu i nazwisku J. S..

Sąd Apelacyjny zobowiązał dnia 01 września 2015 roku Agencję do wyjaśnienia, dlaczego na liście wypłat z funduszu premiovego za rok 1971/1972 umieszczono dwa zapisy dotyczące J. S., a także, dlaczego zamieszczono zapis dotyczący J. S. za okres od maja 1974r. do kwietnia 1976r. skoro od 26 kwietnia 1974r. do 14 kwietnia 1976r. pełnił on zasadniczą służbę wojskową.

W odpowiedzi na zobowiązanie ANR poinformowała, iż w zbiorze dokumentacji aktowej byłego PGR K. znajdują się tylko akta osobowe J. S. s. J. ur. (...); na listach płac (lata 1970/1976) z byłego PGR występuje tylko jedna osoba o imieniu i nazwisku J. S.; na liście wypłat funduszu premiovego za rok 1971/1972 występują 2 kwoty, lecz Agencja nie jest w stanie ustalić przyczyny występowania dwóch kwot. Agencja wskazała, iż nie jest w stanie ustalić czy w latach 1970/1976 zatrudnionych było więcej pracowników o imieniu i nazwisku J. S..

Sąd Apelacyjny zwrócił się do organu rentowego o akta emerytalne J. S. ur. (...), - ojca wnioskodawcy i akta te otrzymał (akta ZUS nr 1712550).

W odpowiedzi na kolejne zobowiązanie ANR podała, iż w zbiorze dokumentacji aktowej byłego PGR K. nie ma akt osobowych J. S. s. A. ur. (...) Jednocześnie Agencja poinformowała, iż nie jest w stanie ustalić miejsca przechowywania akt osobowych J. S. ur. (...)

Postanowieniem wydanym na rozprawie w dniu 11 marca 2016 roku Sąd Apelacyjny dopuścił dowód z zeznań stron na okoliczność ustalenia charakteru pracy ubezpieczonego w PGRK. od czerwca 1970 do 08 lipca 1973r., przy czym dowód ten ograniczył do przesłuchania J. S..

Sąd Apelacyjny zważy, co następuje:

Apelacja organu rentowego zasługiwała na uwzględnienie, co skutkowało wydaniem wyroku reformatoryjnego.

Istotą sporu w niniejszej sprawie było ustalenie, czy ubezpieczony J. S. spełnił kumulatywnie przesłanki warunkujące nabycie prawa do emerytury na podstawie art. 184 w zw. z art. 32 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz. U. z 2013r. poz. 1440 z późn. zm.).

Na wstępie wyjaśnić należy, że celem postępowania apelacyjnego jest ponowne rozpoznanie sprawy pod względem faktycznym i prawnym, przy czym prawidłowa ocena prawna, może być dokonana jedynie na podstawie właściwie ustalonego stanu faktycznego sprawy, którego kontrola poprzedzać musi ocenę materialno-prawną.

Jeżeli bowiem Sąd I instancji błędnie ustali kluczowe dla rozstrzygnięcia fakty, to nawet przy prawidłowej interpretacji stosowanych przepisów prawa materialnego, wydany wyrok nie będzie odpowiadał prawu. Innymi słowy, subsumcja nieodpowiadających prawdzie przedmiotowo istotnych ustaleń faktycznych skutkuje naruszeniem prawa materialnego, a pamiętać należy, że kontroli w tym zakresie sąd odwoławczy dokonuje z urzędu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008r. III CZP 49/07, OSNC 2008/6/55, Biul. SN 2008/1/13, Wspólnota 2008/7/44, Prok. i Pr.-wkl. 2009/6/60). Powyższa okoliczność wynika z faktu, że postępowanie apelacyjne, choć jest postępowaniem odwoławczym i kontrolnym, to jednak zachowuje charakter postępowania rozpoznawczego (tzw. system apelacji pełnej). Oznacza to, że sąd drugiej instancji ma pełną swobodę jurysdykcyjną, ograniczoną jedynie granicami zaskarżenia (analogiczne stanowisko w powyższej kwestii zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 lutego 2012r., sygn. akt: IV CSK 290/11; LEX nr 1136006).

W ocenie Sądu Apelacyjnego zasadny jest zarzut naruszenia art. 233 k.p.c., który stanowi, iż sąd ocenia wiarygodność i moc dowodów według własnego przekonania, na podstawie wszechstronnego rozważenia zebranego materiału. Sąd powinien dążyć do zgodnego z prawdą ustalenia podstawy faktycznej dochodzonych przez strony praw lub roszczeń, w ten sposób zmierzając do wyjaśnienia istotnych okoliczności sprawy, które są sporne, a czego w niniejszej sprawie zabrakło. Problem z właściwym i pełnym ustaleniem okoliczności faktycznych w niniejszej sprawie niewątpliwie stanowiła okoliczność, iż w spornym okresie w PGR K. jednocześnie z ubezpieczonym J. S., pracował równolegle ojciec ubezpieczonego, również J. S., oraz, iż Agencja Nieruchomości Rolnych Oddział Terenowy w O. nie posiadała kompletnej dokumentacji pracowniczej PGR K. za sporny okres.

Zgodnie z art. 184 ust. 1 ustawy, ubezpieczonym urodzonym po dniu 31.12.1948r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

1. okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn (stosownie do przepisu § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 07 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany wiek emerytalny dla kobiet wynosi 55 lat, a dla mężczyzn – 60 lat),
2. okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 (wynoszący, co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn).

Ponadto emerytura przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego oraz rozwiązania stosunku pracy – w przypadku ubezpieczonego będącego pracownikiem (ust. 2 art. 184 ustawy).

Wskazać przy tym trzeba, iż pracami w warunkach szczególnych uprawniającymi do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym są wyłącznie prace na stanowiskach wymienionych w powołanym rozporządzeniu Rady Ministrów z 07 lutego 1983r. i załączniku do tego rozporządzenia (§ 1 ust. 1 rozporządzenia). Podkreślenia także wymaga, iż cechą niezbędną dla uznania danego zatrudnienia za wykonywane w szczególnych warunkach w rozumieniu rozporządzenia, jest wykonywanie pracy stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku - § 2 ust. 1 rozporządzenia.

Niespornym w sprawie było, iż wnioskodawca ukończył 60 lat, nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego oraz rozwiązał stosunek pracy. Sporną pozostawała jednak kwestia spełnienia przez niego przesłanki, co najmniej 25-letniego okresu składkowego, wobec spełnienia pozostałych przesłanek nakreślonych przepisami ustawy emerytalnej.

Kluczową okolicznością dla rozstrzygnięcia był okres pracy ubezpieczonego w latach od czerwca 1970r. do 08 lipca 1973r., w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w K..

Zgodnie z art. 6 ust. 2 pkt 1 ppkt a) ustawy o emeryturach i rentach z FUS za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991r. okresy, za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne albo, za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne zatrudnienia po ukończeniu 15 lat

życia na obszarze Państwa Polskiego - w wymiarze nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy, jeżeli w tych okresach pracownik pobierał wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego: chorobowy, macierzyński lub opiekuńczy albo rentę chorobową. Ust. 3 ww. przepisu stanowi, iż za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991r. okresy, za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne albo, za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne zatrudnienia młodocianych na obszarze Państwa Polskiego na warunkach określonych w przepisach obowiązujących przed dniem 01 stycznia 1975r.

Ustawa z dnia z dnia 02 lipca 1958r. o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz. U. z dnia 21 lipca 1958r. - Dz. U. 1958.45.226) stwierdza w art. 1, iż młodocianymi w rozumieniu ustawy są osoby, które ukończyły 14 lat, a nie przekroczyły 18 lat życia. Przepis art. 2 ww. ustawy stanowi, iż wzbronione jest zatrudnianie osób, które nie osiągnęły 15 lat życia. Z kolei art. 3 ust. 1 ww. ustawy normuje, iż młodociani mogą być zatrudniani przez zakłady pracy tylko w celu: nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy, odbycia wstępnego stażu pracy. Poza przypadkami określonymi w ust. 1 zakłady pracy mogą zatrudniać młodocianych przy lekkich pracach sezonowych i dorywczych, których rodzaje i czas trwania określi w drodze rozporządzenia Rada Ministrów w porozumieniu z Centralną Radą Związków Zawodowych (ust. 2). Młodociani w wieku powyżej lat 16 mogą być zatrudniani: jeżeli posiadają kwalifikacje zawodowe i odbyli wstępny staż pracy (art. 6) - przy pracach odpowiadających posiadanym przez nich kwalifikacjom; jeżeli nie spełniają warunków określonych w pkt 1 - przy pracach nie wymagających kwalifikacji zawodowych; rodzaje tych prac określa w drodze rozporządzenia właściwi ministrowie w porozumieniu z Ministrem Oświaty oraz z zarządami głównymi odpowiednich związków zawodowych. Aktem wykonawczym, którym mowa powyżej jest w niniejszej sprawie rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 28 lipca 1959r. w sprawie zatrudniania młodocianych przy lekkich pracach sezonowych i dorywczych. (Dz. U. z dnia 18 sierpnia 1959r.).

W § 1 rozporządzenia RM z dnia 28 lipca 1959r., wskazano, iż zezwala się na zatrudnianie młodocianych przy lekkich pracach sezonowych i dorywczych wymienionych w załączniku do rozporządzenia. § 2. ust. 1. ww. rozporządzenia stanowi, że zakłady pracy mogą zatrudniać młodocianych przy pracach, o których mowa w § 1, pod warunkiem:

1. przestrzegania granicy wieku, czasu pracy oraz okresów zatrudniania określonych w załączniku do rozporządzenia,
2. wyznaczenia przez kierownictwo zakładu pracy doświadczonego pracownika znającego przepisy dotyczące bezpieczeństwa i higieny pracy w celu kierowania pracą młodocianych, roztoczenia nad nimi starannej opieki w czasie pracy, a także sprawowania nadzoru nad warunkami ich pracy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz przestrzegania przepisów rozporządzenia.

§ 2 ust 2. ww. rozporządzenia RM dodaje, iż zatrudnianie młodocianych nie jest dopuszczalne w zakresie wzbronionym przez przepisy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 września 1958r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym (Dz. U. Nr 64, poz. 312). Zgodnie z § 3 ust. 1 czas pracy młodocianych nie może przekraczać norm określonych w art. 13 ustawy, jeżeli w załączniku do rozporządzenia nie przewidziano krótszego czasu pracy. Przywołany art. 13 ustawy stwierdza, iż czas pracy młodocianych w wieku od lat 15 do 16 wynosi 6 godzin na dobę i 36 godzin tygodniowo (ust. 1) oraz, iż młodocianych w wieku powyżej lat 16 obowiązuje normalny czas pracy stosowany w zakładzie pracy (ust. 2.). W § 4 analizowanego rozporządzenia RM wskazano, zaś, iż okres zatrudniania przy pracach wymienionych w załączniku, dla których nie ustalono w nim tego okresu, nie może przekraczać 8 miesięcy w roku.

Z kolei w załączniku do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 26 września 1958r. w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianym (Dz. U. z dnia 25 października 1958r.) w Dziale XXIV pod poz. 244 – 247 unormowano, iż pracami wzbronionymi w rolnictwie i ogrodnictwie dla młodocianych są: prace traktorzystów i ich pomocników; bezpośrednia obsługa maszyn żniwnych: praca na stanowisku kombajnera; obsługa młocarni: podawanie zboża do bębna młocarni, prace na górnym pomoście; obsługa siewczarni oraz maszyn czyszczących; młodocianym do lat 16 - obsługa maszyn rolniczych, towarzyszących ciągnikom, koszenie kosą, kierowanie pojazdem konnym; transport, magazynowanie, mieszanie i wysiew nawozów sztucznych, prace przy użyciu środków chemicznych do zwalczania szkodników; obsługa ogierów, buhajów, knurów i tryków oraz zwierząt chorych na choroby zakaźne.

Sąd Apelacyjny stwierdza, zatem, iż wobec brzmienia ww. aktów prawnych, oraz mając na względzie braki w dokumentacji pracowniczej kluczowy walor dowodowy dla rozstrzygnięcia w niniejszej sprawie miały zeznania ubezpieczonego, odnośnie jego pracy w PGR K.w okresie od czerwca 1970r. do 08 lipca 1973r.

Na rozprawie dnia 11 marca 2016 roku ubezpieczony J. S. oświadczył, iż w PGR K. był pracownikiem dochodzącym – pracował, jak praca była, od momentu ukończenia 16 roku życia. Umowa nie została spisana. Do obowiązków ubezpieczonego należało zbieranie kamieni, układanie siana, określane przez ubezpieczonego, jako „kupkowanie”. W lecie pracował przy wykopkach i zniwach. Nie obsługiwał żadnych maszyn i nie wykonywał prac wymienionych w Dziale XXIV rozporządzenia RM z dnia 26 września 1958 roku w sprawie wykazu prac wzbronionych młodocianych. W okresie zimowym pracował na magazynie przerzucając zborze, przeważnie po 8 godzin dziennie. Uprawnienia do obsługi traktora nabył na kursie, na który poszedł sam i samodzielnie opłacił, po czym podjął pracę w charakterze traktorzysty w Państwowym Gospodarstwie Rolnym w P..

Uwzględniając, zatem zeznania ubezpieczonego Sąd Apelacyjny stwierdził, iż w okresie od czerwca 1970r. do 08 lipca 1973r. J. S. nie wykonywał pracy w PGRK.w normalnym wymiarze czasu pracy stosowanym w zakładzie pracy. Ubezpieczony wykonywał szereg prostych prac polowych, w okresach bieżącego zapotrzebowania na pracowników fizycznych, jednakże nie jest możliwe określenie ilości faktycznie przepracowanych przez ubezpieczonego godzin w wymiarze, co najmniej połowy czasu pracy określonego dla młodocianych pracowników (art. 13 ust. 1 powołanej wyżej ustawy z dnia 02 lipca 1958r.) ani czasu dla pracowników dorosłych (8 godzin dziennie). W przypadku ubezpieczonego nie ma, więc możliwości kategorycznego ustalenia faktycznej ilości czasu jego pracy. Sam skarżący podaje, że pracował przeważnie po 6 godzin, przychodził do pracy: „kiedy wzywał go kierownik”, że były przerwy, kiedy nikt nie dzwonił i nie mówił, że jest praca.

Z akt emerytalnych ojca wnioskodawcy nr (...) wynika, iż J. S. ur. (...), pracował w Zakładzie Rolnym (...) od 07.04.1962r. do 23.10.1981r., na stanowisku robotnika polowego, w pełnym wymiarze czasu pracy (świadcstwo pracy k. 11 akt emerytalnych).

Analiza kserokopii list płac dołączonych do akt sprawy (k. 94 a.s.) - nawet gdyby przyjąć, iż zapisy dotyczące figurującego tam (...) odnoszą się do wnioskodawcy – nie pozwala na zaliczenie miesięcy: czerwca 1970r., lutego 1971r., ponieważ zarobek wyniósł mniej niż połowa najniższego wynagrodzenia.

Zapisy dotyczące października 1970r., oraz stycznia, sierpnia, października, grudnia 1971r., i stycznia, lutego, marca 1972r., wskazują na pracę świadczoną w godzinach nadliczbowych – zatrudnienie zaś młodocianych w nadgodzinach – w myśl art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 02 lipca 1958r., o nauce zawodu, przyuczaniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy (Dz. U. 1958.45.226), było wzbronione (wnioskodawca ukończył 18 lat dnia 03 czerwca 1972r.).

Ponadto z wynagrodzenia za pracę J. S. za miesiące: styczeń, luty, marzec, kwiecień maj 1972r., potrącano składkę na zwrot pożyczki i związku zawodowe – co nie mogło dotyczyć pracownika dochodzącego, czy sezonowego. Tak samo było w styczniu, lutym, marcu, czerwcu, listopadzie, grudniu 1973r., oraz styczniu 1974r., - zarobki poniżej połowy najniższego wynagrodzenia, a w kwietniu 1974r., - również potrącenie składki na związki zawodowe i kasę zapomogowo – pożyczkową.

Przy ewentualnym zaliczeniu pozostałych miesięcy wynikających z kart zarobkowych tj. maja 1971r., czerwca, lipca, września, października, listopada, grudnia 1972r., czerwca 1973r., i lutego 1974r., - czyli dziewięciu miesięcy – ogólny staż pracy ubezpieczonego wyniósłby 24 lata 1 miesiąc i 17 dni (23 lata 4 miesiące i 17 dni uznane przez ZUS plus 9 miesięcy, o jakich mowa wyżej).

W ocenie Sądu Apelacyjnego kluczowego dla przyznania dochodzonego świadczenia okresu - od czerwca 1970r. do 08 lipca 1973r., nie można było, zatem zakwalifikować J. S. do ogólnego stażu pracy. Ubezpieczony nie wykazał na dzień

01.01.1990r., ogólnego stażu pracy w wymiarze 25 lat. Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł, jak w sentencji wyroku.

SSA Bożena Grubba SSA Alicja Podlewska SSA Maria Sałańska - Szumakowicz